

Віктор Сіренко — дослідник і захисник фауни приазовських степів

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Victor Sirenko, a researcher and protector of the fauna of the Azov steppes. — An essay about the head of the Kamyany Mohyly Nature Reserve, who devoted 45 years of his work in the reserve to the study and conservation of steppes of the Donetsk and Zaporizhia Azov Region. In his mammalogical studies, the greatest attention was paid to the inventory of mammals and the ecology of individual species, including the European hare, the greater mole-rat, the steppe marmot, the marbled polecat, the red fox, and the wolf. One of the key organizers of the 12th Theriological School in Luhansk (2005). He is the author of the initiative to establish the holiday ‘Steppe Day’ in Ukraine.

Біографічні деталі

Віктор Сіренко народився 05.10.1952 р. в смт Великий Бурлук Великобурлуцького району Харківської обл. У 1970 р. закінчив Великобурлуцьку середню школу та вступив на біофак Харківського педуніверситету, після закінчення якого у 1975 р. пішов служити в армію, а далі ще рік викладав біологію в рідній школі. З вересня 1977 р. — молодший науковий співробітник відділення Хомутовський степ у складі Українського степового природного заповідника. З 1979 по 1983 рр. — в.о. заступника директора з НДР.

У 1983 р. разом з сім'єю переїхав у відділення «Кам'яні Могили», де став його керівником. 12 років мешкав на садибі заповідника, за 5 км від ближнього села і за 10 км від школи (і що найпроблемніше — на той час там не було автотранспорту, питної води, світла, телефону і тим паче дороги з твердим покриттям). У 1994 р., коли дочка мала йти до школи, переїхали у с. Назарівку. Віктор і його дружина Наталя продовжують працювати науковими співробітниками у Кам'яних Могилах.

Рис. 1. Віктор Сіренко перед виїздом на патрулювання охоронної зони заповідника. Фото М. Іващенко, 2002 р.

Ключові доробки в галузі теріології

Перші роки роботи в Українському степовому природному заповіднику (УСПЗ) весь час присвячував інвентаризації фауни ссавців та інших груп хребетних в усіх трьох відділеннях: Хомутовському степу, Кам'яних Могилах та Михайлівській цілині. Досвід з реакліматизації бабака в Хомутовському степу (Сиренко 1983) використано при консультуванні акцій з переселення виду на Приазовську височину. Значну увагу приділяв дослідженню впливу природних і антропогенних факторів на ратичних, хижих і гризунів (відповідні розділи у «Літописі природи УСПЗ», зокрема за 1998 р.).

Серед важливих результатів теріологічних досліджень — створення анованих списків фауни для всіх відділень УСПЗ (Сиренко & Мартынов 1998), аналіз мікротеріофауни «Кам'яних могил» на підставі вивчення пелеток сов (Черный & Сиренко 1998). Важливими стали аналіз мисливської фауни району розташування «Кам'яних могил» (Сиренко *et al.* 2004a), а також історичних змін та перспектив збереження ссавців та інших груп наземних хребетних у Кам'яних Могилах та їх околицях (Сиренко *et al.* 2004b). Автором з колегами по заповіднику досліджено сучасний стан і динаміку чисельності суто степового виду хижих — перегузні — в Приазов'ї, відмічено популяційний ріст виду (Сиренко *et al.* 2015).

Віктор Сиренко — активний учасник низки теріологічних шкіл в різних куточках України. Один з ключових організаторів 12 Теріошколи в Луганську (2005). Віктор Сиренко — автор 63-х наукових праць.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Роботі в степу сприяли захоплення з дитинства верховою їздою й управління автомобілем. Для протидії розорюванню цілинних ділянок і заради збереження залишків історичних українських степів дослідник веде активну роботу зі створення нових об'єктів ПЗФ на Донецькому Приазов'ї (створено РЛП Половецький степ, заказники Бешташ, Гірська долина і Кручі). У 2017 р. ініціював необхідність заснування свята «День степу». Обирався депутатом трьох останніх скликань Новокраснівської сільради Донецької обл.

Рис. 2. Віктор Сиренко з дружиною Наталією в перший рік роботи в «Кам'яних Могилах», 1983. Фото В. Юрова. Разом вони прожили в заповіднику понад 10 років, долаючи разом всі незгоди й непогоди, а з 1994 р. переїхали в найближче до заповідника с. Назарівку.

Організація десятків виставок творів художників (у т. ч. у стінах Верховної ради 1997 р.) суттєво підняла авторитет заповідника. Заснування на експозиційній стежці Музею кам'яних знарядь праці та культових скульптур скіфського і половецького часу, встановлення на садибі гранітного Уклінного Хреста і каплички, меморіальних дошок подвижникам заповідної справи в Приазов'ї, робота з учнівськими екогортами — все це дало зростання іміджу заповідника і принесло заслужені нагороди В. Сіренку. Серед відзнак — Подяка Голови Верховної ради України; Цінний подарунок від Президента України, ордени III і II ступенів «За заслуги перед Запорізьким краєм», Почесна грамота Президії НАН України; Почесні грамоти Запорізької обласної ради та Державного управління екобезпеки у Донецькій області.

У заслугах дослідника — організація близько 10 регіональних, республіканських і міжнародних наукових конференцій у Кам'яних Могилах на заповідну тематику. У різні роки залучав позабюджетні кошти на підтримку конференцій і видань про тваринний світ України, у т. ч. на організацію і забезпечення побуту учасників 12 Теріошколи (2005) в Луганську.

Про дослідника створена сторінка у вікіпедії: <https://bit.ly/3rg0JB7>

Література

- Сиренко, В. А. 1983. О реакклиматизации байбака в заповеднике «Хомутовская степь». *Охрана, рациональное использование и экология сурков: Материалы Всесоюзного совещания* (Москва, 3–5 февраля 1983 г.). Москва, 113–114.
- Сиренко, В. А., В. В. Мартынов. 1998. Фауна наземных позвоночных Украинского степного природного заповедника. *Труды филиала Украинского степного природного заповедника «Каменные Могилы». Выпуск 1*. Фитосоцицентр, Київ, 63–82.
- Черный, В. И., В. А. Сиренко. 1998. Питание ушастой и болотной сов зимой 1985–1986 гг. в заповеднике «Каменные Могилы». *Труды филиала Украинского степного природного заповедника «Каменные Могилы». Выпуск 1*. Фитосоцицентр, Київ, 86–88.
- Сиренко, В. А., Н. М. Сиренко, П. В. Мухин. 2004a. Охотничьи млекопитающие района заповедника «Каменные Могилы». *Развиток, приоритеты, реализация та перспективы процесса «Довкілля для Європи»: Збірник доповідей конференції, Том 1*. Донецьк, 201–204.
- Сиренко, В. А., Н. М. Сиренко, А. А. Подпратов. 2004b. Прошлое и современное состояние, проблемы и перспективы сохранения редких видов пресмыкающихся, млекопитающих и растений в заповеднике «Каменные Могилы» и в его окрестностях. *Развиток, приоритеты, реализация та перспективы процесса «Довкілля для Європи». Том 1*. Донецьк, 207–211.
- Сиренко, В. Н. Сиренко, О. Подпратов, О. Сиренко. 2015. Стан популяції перегузні (Vormela peregusna) на південному сході України. *Праці Теріологічної Школи*, 13: 37–41.

ЗАГОРОДНЮК, І. Віктор Сіренко — дослідник і захисник фауни приазовських степів. — Нарис про керівника природного заповідника «Кам'яні Могили», який 45 років роботи в заповіднику присвятив дослідженню та збереженню степів Донецького і Запорізького Приазов'я. Серед теріологічних доробків найбільшу увагу приділив інвентаризації ссавців та екології окремих видів, серед яких — заць сірий, сліпак звичайний, бабак степовий, перегузня, лисиця руда, вовк. Один з ключових організаторів 12 Теріошколи в Луганську (2005). Є автором ініціативи про заснування свята «День степу» в Україні.